

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

21 päivänä lokakuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Direktiivi 2014/42/EU – Rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen Euroopan unionissa – Soveltamisala – Lainvastaisesti hankittujen varojen menetetyksi tuomitseminen – Taloudellinen hyöty, joka on saatu rikoksella, josta ei ole annettu tuomiota – 4 artikla – Menetetyksi tuomitseminen – 5 artikla – Laajennettu menetetyksi tuomitseminen – 6 artikla – Kolmansien osapuolten varojen menetetyksi tuomitseminen – Edellytykset – Kolmannelle osapuolelle kuuluvaksi väitetyn rahamäärän menetetyksi tuomitseminen – Kolmas osapuoli, jolla ei ole oikeutta osallistua asianosaisena menetetyksi tuomitsemista koskevaan menettelyyn – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla

Yhdistetyissä asioissa C-845/19 ja C-863/19,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyyntöistä, jotka Apelativen sad – Varna (Varnan ylioikeus, Bulgaria) on esittänyt 7.11.2019 (C-845/19) tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 19.11.2019, ja 19.11.2019 (C-863/19) tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 26.11.2019, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasioissa, joissa vastaajina ovat

DR (C-845/19) ja

TS (C-863/19),

Okrazhna prokuratura – Varnan

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: toisen jaoston puheenjohtaja A. Prechal, joka hoitaa kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (esittelevä tuomari) ja N. Wahl,

julkisasiamies: P. Pikamäe,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Schiano,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 13.1.2021 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Okrazhna prokuratura – Varna, asiamiehinään I. Todorov ja V. Chavdarov,
- Bulgarian hallitus, asiamiehinään M. Georgieva, T. Mitova ja E. Petranova,
- Itävallan hallitus, asiamiehinään J. Schmoll ja F. Zeder,
- Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi S. Grünheid, Y. Marinova ja R. Troosters, sittemmin S. Grünheid ja Y. Marinova,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.3.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/42/EU (EUVL 2014, L 127, s. 39) 2 artiklan sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnot on esitetty rikosoikeudellisissa menettelyissä, jotka on pantu vireille DR:ää (C-845/19) ja TS:ää (C-863/19) vastaan (jäljempänä yhdessä asianomaiset) ja jotka koskevat sen jälkeen, kun heidät oli tuomittu jakelutarkoituksessa tapahtuneesta huumausaineiden hallussapidosta, esitettyjä vaatimuksia sellaisten rahamäärien menetetyksi tuomitsemisesta, joiden asianomaiset väittävät kuuluvan kolmansille osapuolille.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Puitepäättös 2004/757/YOS

- 3 Laittoman huumausainekaupan rikostunnusmerkistöjä ja seuraamuksia koskevien vähimmäissääntöjen vahvistamisesta 25.10.2004 annetun neuvoston puitepäättöksen 2004/757/YOS (EUVL 2004, L 335, s. 8) 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Huumausaineiden ja niiden lähtöaineiden laittomaan kauppaan liittyvät rikokset”, 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Kunkin jäsenvaltion on ryhdyttävä tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että seuraava oikeudettomasti harjoitettu tahallinen toiminta on rangaistavaa:

- a) huumausaineiden tuotanto, valmistus, uuttaminen, valmistaminen, tarjoaminen, kaupan pitäminen, jakelu, myynti, kaikenlainen luovuttaminen, välitys, lähettäminen, kauttakuljetus, kuljetus, tuonti tai vienti;

– –

c) huumausaineiden hallussapito tai ostaminen jonkin a alakohdassa mainitun toimen toteuttamiseksi;

– –”

4 Tämän puitepäättöksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 artiklan 1 kohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitetuista rikoksista voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka enimmillään ovat vähintään viidestä kymmeneen vuotta vankeutta ainakin kaikissa seuraavissa tapauksissa:

– –

b) rikos koskee joko terveydelle kaikkein haitallisimpia huumausaineita tai on vahingoittanut vakavasti useiden henkilöiden terveyttä.”

Direktiivi 2014/42

5 Direktiivin 2014/42 johdanto-osan 11, 19–21, 33 ja 38 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(11) Nykyistä rikoshyödyn käsitettä olisi selvennettävä niin, että se kattaisi sekä rikollisesta toiminnasta suoraan saatavan hyödyn että kaikki välilliset etuudet, mukaan lukien välittömän hyödyn myöhemmän uudelleen sijoittamisen tai muuntamisen. Rikoshyötyyn voi näin ollen sisältyä kaikki omaisuus, myös sellainen, joka on kokonaan tai osittain muunnettu tai vaihdettu muuksi omaisuudeksi tai joka on sekoitettu laillisista lähteistä hankitun omaisuuden kanssa, sekoittuneen hyödyn arvioituun arvoon asti. Rikoshyötyyn voivat sisältyä myös tulot tai muut etuudet, jotka johtuvat rikoshyödyistä tai omaisuudesta, joksi rikoshyöty on muunnettu tai vaihdettu tai johon se on sekoitettu.

– –

(19) Rikollisryhmät harjoittavat monenlaista rikollista toimintaa. Jotta järjestäytyneitä rikollisuutta voitaisiin torjua tehokkaasti, joissakin tilanteissa saattaa olla asianmukaista tuomita rikostuomion yhteydessä menetetyksi paitsi suoraan tiettyyn rikokseen liittyvä omaisuus, myös muu omaisuus, jonka tuomioistuimien on määrittänyt muista rikoksista saaduksi hyödyksi. Tästä menettelystä käytetään nimitystä laajennettu hyödyn menettäminen. – –

(20) Määrittäessään, voiko rikoksesta olla taloudellista hyötyä, jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon toimintatavat, esimerkiksi jos rikoksen olosuhteisiin kuuluu se, että se tehtiin järjestäytyneen rikollisuuden puitteissa tai tarkoituksena oli saada säännöllistä tuottoa rikoksista. Tämän ei kuitenkaan olisi rajoitettava mahdollisuutta soveltaa laajennettua hyödyn menettämistä.

(21) Laajennetun hyödyn menettämisen olisi oltava mahdollista, kun tuomioistuimien katsoo, että kyseinen omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta. Tämä ei tarkoita sitä, että olisi osoitettava kyseisen omaisuuden olevan peräisin rikollisesta toiminnasta. Jäsenvaltiot voivat säätää, että voisi esimerkiksi olla riittävää, että tuomioistuimien pitää asiaa todennäköisenä tai voi kohtuudella olettaa olevan huomattavasti todennäköisempää, että

kyseinen omaisuus on hankittu rikollisen toiminnan kuin muun toiminnan avulla. Tässä yhteydessä tuomioistuimen on tarkasteltava tapauksen olosuhteita, myös tosiasioita ja saatavilla olevia todisteita, joiden perusteella voitaisiin antaa laajennettua rikoshyödyn menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös. Se, että henkilön omaisuus on suhteettoman suuri verrattuna hänen laillisiin tuloihinsa, voisi olla eräs tällainen tosiasia, josta tuomioistuin voi päätellä, että omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta. Jäsenvaltiot voisivat myös määritellä vaadittavan ajanjakson, jonka kuluessa omaisuuden voitaisiin katsoa syntyneen rikollisesta toiminnasta.

--

- (33) Tämä direktiivi vaikuttaa olennaisesti yksilöiden oikeuksiin, eikä ainoastaan epäiltyjen tai syytettyjen vaan myös syytetoimien ulkopuolelle jäävien kolmansien osapuolten oikeuksiin. Sen vuoksi on tarpeen säätää erityisistä takeista ja oikeussuojakeinoista, jotta voidaan turvata perusoikeudet tämän direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Näihin kuuluu sellaisen kolmannen osapuolen oikeus tulla kuulluksi, joka väittää olevansa kyseisen omaisuuden omistaja, tai joka väittää omaavansa muita omistusoikeuksia (esineoikeus, *ius in re*), kuten nautintaoikeus. Omaisuuden jäädyttämistä koskeva päätös olisi annettava tiedoksi asianomaiselle henkilölle mahdollisimman pian sen täytäntöönpanon jälkeen. Toimivaltaiset viranomaiset voivat tästä huolimatta lykätä päätöksen tiedoksiantamista asianomaiselle tutkinnan niin edellyttäessä.

--

- (38) Tässä direktiivissä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan [perusoikeuskirjassa] ja [Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetussa] ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä eurooppalaisessa yleissopimuksessa – – tunnustettuja periaatteita Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä tulkittulla tavalla. Tämä direktiivi olisi pantava täytäntöön näiden oikeuksien ja periaatteiden mukaisesti. Tämä direktiivi ei vaikuta oikeusapua koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön eikä luo velvoitteita jäsenvaltioiden oikeusapujärjestelmille, joita olisi sovellettava perusoikeuskirjan ja [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen] mukaisesti.”

- 6 Direktiivin 2014/42 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Kohde”, säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä vahvistetaan vähimmäissäännöt, joiden nojalla omaisuus voidaan jäädyttää sen mahdollista myöhempää menetetyksi tuomitsemista varten tai tuomita menetetyksi rikosasianssa.

2. Tämä direktiivi ei vaikuta menettelyihin, joita jäsenvaltiot voivat käyttää tuomitakseen menetetyksi kyseessä olevan omaisuuden.”

- 7 Tämän direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

- 1) ’rikoshyödyllä’ rikoksen välittömästi tai välillisesti tuottamaa taloudellista etua; se voi muodostua mistä tahansa omaisuudesta, ja siihen kuuluvat minkä tahansa rikoksen välittömästi tuottaman hyödyn myöhempi uudelleensijoittaminen tai muuntaminen ja mitkä tahansa taloudellista arvoa omaavat edut;

2) 'omaisuudella' kaikkea aineellista tai aineetonta, irtainta tai kiinteää omaisuutta sekä oikeudellisia asiakirjoja ja välineitä, joilla todistetaan omistusoikeus tai muu oikeus tällaiseen omaisuuteen;

--

4) 'menetetyksi tuomitsemisella' tuomioistuimen määräämää rikokseen liittyvän omaisuuden lopullista menetystä;

--"

8 Kyseisen direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikko on "Soveltamisala", säädetään seuraavaa:

"Tätä direktiiviä sovelletaan seuraavissa välineissä tarkoitettuihin rikoksiin:

--

g) neuvoston puitepäättös [2004/757];

--"

9 Direktiivin 2014/42 4 artiklan, jonka otsikko on "Menetetyksi tuomitseminen", 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta rikoksentekovälineet ja rikoshyöty tai rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn arvoa vastaava omaisuus voidaan tuomita joko kokonaan tai osittain menetetyksi rikoksen johdosta annetulla lainvoimaisella tuomiolla, joka voidaan antaa myös menettelyssä, jossa asia tutkitaan ja ratkaistaan vastaajan poissaolosta huolimatta."

10 Tämän direktiivin 5 artiklassa, jonka otsikko on "Laajennettu menetetyksi tuomitseminen", säädetään seuraavaa:

"1. "Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta rikoksesta, joka on omiaan tuottamaan taloudellista hyötyä välittömästi tai välillisesti, tuomitulle kuuluva omaisuus voidaan tuomita joko kokonaan tai osittain menetetyksi, jos tuomioistuin on vakuuttunut tapauksen olosuhteiden, mukaan lukien täsmälliset tosiseikat ja saatavilla olevat todisteet, perusteella, että kyseinen omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta."

2. Tämän artiklan 1 kohtaa sovellettaessa 'rikoksen' käsite kattaa vähintään seuraavat:

--

e) rikos, josta on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään neljä vuotta vankeutta 3 artiklassa tarkoitetun välineen nojalla tai, jos kyseisessä välineessä ei ole määrätty rangaistuksen ankaruudesta, asiaankuuluvan kansallisen lainsäädännön mukaisesti."

- 11 Kyseisen direktiivin 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Kolmansille osapuolille siirrettyjen varojen menetetyksi tuomitseminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta epäillyn tai syytetyn suoraan tai välillisesti kolmannelle osapuolelle siirtämä tai kolmannen osapuolen suoraan tai välillisesti epäillyltä tai syytetyltä hankkima rikoshyöty tai muu omaisuus, jonka arvo vastaa rikoshyödyn arvoa, voidaan tuomita menetetyksi ainakin tapauksissa, joissa kolmas osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää konkreettisten tosiasioiden ja olosuhteiden, myös omaisuuden siirtymisen veloituksetta tai huomattavasti markkina-arvoa alemmasta hinnasta, perusteella, että siirron tai hankinnan tarkoituksena oli menetetyksi tuomitsemisen välttäminen.

2. Edellä olevalla 1 kohdalla ei rajoiteta vilpittömässä mielessä toimineiden kolmansien osapuolten oikeuksia.”

- 12 Saman direktiivin 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Suojalauseke”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että henkilöillä, joita tässä direktiivissä säädetty toimenpiteet koskevat, on oikeus tehokkaisiin suojakeinoin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin oikeuksiensa suojaamiseksi.

--

6. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kaikki menetetyksi tuomitsemista koskevat päätökset perustellaan ja annetaan tiedoksi henkilölle, jota asia koskee. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että henkilöllä, jota menetetyksi tuomitsemista koskeva asia koskee, on tosiasiallinen mahdollisuus riitauttaa menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös tuomioistuimessa.

7. Henkilöillä, joiden omaisuutta menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös koskee, on oltava oikeuksiensa puolustamiseksi oikeus oikeudelliseen edustajaan koko rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden määrittämiseen liittyvän menetetyksi tuomitsemista koskevan menettelyn ajan, sanotun kuitenkin rajoittamatta [tiedonsaantioikeudesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 22.5.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2012/13/EU [(EUVL 2012, L 142, s. 1)] ja [oikeudesta käyttää avustajaa rikosoikeudellisissa menettelyissä ja eurooppalaista pidätysmääräystä koskeissa menettelyissä sekä oikeudesta saada tieto vapaudenmenetyksestä ilmoitetuksi kolmannelle osapuolelle ja pitää vapaudenmenetyksen aikana yhteyttä kolmansiin henkilöihin ja konsuliviranomaisiin 22.10.2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] direktiivin 2013/48/EU [(EUVL 2013, L 294, s. 1)] soveltamista. Tästä oikeudesta on ilmoitettava henkilöille, joita asia koskee.

8. Henkilöllä, jota asia koskee, on oltava 5 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen yhteydessä tosiasiallinen mahdollisuus riitauttaa tapauksen olosuhteet, myös tapauksen tosiasiat ja saatavilla olevat todisteet, joiden perusteella kyseinen omaisuus katsotaan rikollisesta toiminnasta peräisin olevaksi omaisuudeksi.

9. Kolmansilla osapuolilla on oikeus vaatia omistusoikeutta tai muita omaisuuteen liittyviä oikeuksia myös 6 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa.

--”

Bulgarian lainsäädäntö

NK

- 13 Rikoslain (Nakazatelen kodeks, jäljempänä NK) 53 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Rikosoikeudellisesta vastuusta riippumatta on tuomittava valtiolle menetetyksi:

- a) rikosentekijän omaisuus, joka on tarkoitettu tai jota on käytetty tahallisen rikoksen tekemiseen; jollei omaisuus ole tallella tai jos se on luovutettu, menetetyksi tuomitaan sen arvo
- b) rikosentekijän omaisuus, joka on ollut tahallisen rikoksen kohteena, tämän lain erityisessä osassa nimenomaisesti säädetyissä tapauksissa.

(2) Valtiolle menetetyksi tuomitaan myös

- a) rikoksen kohteena ollut tai rikosentekovälineenä käytetty omaisuus, jonka hallussapito on kielletty, ja
- b) välitön ja välillinen rikoshyöty, jollei sitä ole palautettava tai korvattava; jollei rikoshyöty ole tallella tai jos se on luovutettu, menetetyksi tuomitaan sen arvo.

(3) Sovellettaessa 2 momentin b kohtaa

- 1. ’välittömällä rikoshyödyllä’ tarkoitetaan kaikkea taloudellista etua, joka on syntynyt rikoksen välittömänä seurauksena
- 2. ’välillisellä rikoshyödyllä’ tarkoitetaan kaikkea taloudellista etua, joka on syntynyt välittömään rikoshyötyyn kohdistuvalla määräämistoimella, sekä kaikkea omaisuutta, joka on saatu välittömän rikoshyödyn myöhemmällä täydellisellä tai osittaisella muuntamisella, ja näin on siinäkin tapauksessa, että se on sekoitettu alkuperältään laillisen omaisuuden kanssa; menettämisseuraamusta sovelletaan omaisuuteen sen arvomäärän rajoissa, joka vastaa omaisuuteen sisällytettyä välitöntä rikoshyötyä ja sen lisäksi omaisuuden lisäyksiä, joilla on suora yhteys välittömään rikoshyötyyn kohdistuvaan määräämistoimeen tai välittömän rikoshyödyn muuntamiseen ja välittömän rikoshyödyn sisällyttämiseen omaisuuteen.”

- 14 NK:n 354a §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Joka ilman asianmukaista lupaa valmistaa, jalostaa, hankkii tai pitää hallussaan huumausaineita tai vastaavia aineita niiden jakelemiseksi taikka jakelee huumausaineita tai vastaavia aineita, on tuomittava, jos kyse on erittäin vaarallisista huumausaineista tai vastaavista aineista, vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi ja [5 000–20 000 Bulgarian levin (BGN) (n. 2 500–10 000 euroa)] sakkoon taikka, jos kyse on vaarallisista huumausaineista tai vastaavista aineista, vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi ja [2 000–10 000 BGN:n (n. 1 000–5 000 euroa)] sakkoon. – –

– –

(3) Joka ilman asianmukaista lupaa hankkii tai pitää hallussaan huumausaineita tai vastaavia aineita, on tuomittava

1. jos kyse on erittäin vaarallisista huumausaineista tai vastaavista aineista, vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi ja [2 000–10 000 BGN:n (n. 1 000–5 000 euroa)] sakkoon
2. jos kyse on vaarallisista huumausaineista tai vastaavista aineista, vankeuteen enintään viideksi vuodeksi ja [1 000–5 000 BGN:n (n. 500–2 500 euroa)] sakkoon.

– –”

NPK

- 15 Rikosprosessilain (Nakazatelno-protsesualen kodeks, jäljempänä NPK)
306 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”(1) Tuomioistuin voi ratkaista seuraavat asiat myös päätöksellä:

1. yhteisen rangaistuksen määrääminen 25 ja 27 §:n mukaisesti sekä [NK:n] 53 §:n soveltaminen.

– –”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

- 16 DR ja TS olivat pitäneet 21.2.2019 hallussaan ilman lupaa erittäin vaarallisia huumausaineita jakelutarkoituksessa Varnan kaupungissa (Bulgaria). DR tuomittiin tästä rikoksesta NK:n 354a §:n nojalla vuoden vapausrangaistukseen ja 2 500 BGN:n (n. 1 250 euroa) sakkoon ja TS kahden vuoden ehdolliseen vankeusrangaistukseen neljän vuoden koeajalla sekä 5 000 BGN:n (n. 2 500 euroa) sakkoon.
- 17 Toimivaltaiset viranomaiset tekivät rikosoikeudenkäyntiä edeltäneen menettelyn aikana kotietsinnän asuntoon, jossa DR asui äitinsä ja isovanhempiensa kanssa, sekä paikanetsinnän DR:n autoon ja löysivät 4 447,06 BGN:n (n. 2 200 euroa) suuruisen rahamäärän.
- 18 Tehdessään samaten rikosoikeudenkäyntiä edeltäneen menettelyn aikana kotietsinnän asuntoon, jossa TS asui äitinsä kanssa, kyseiset viranomaiset löysivät 9 324,25 BGN:n (n. 4 800 euroa) suuruisen rahamäärän.
- 19 Sen jälkeen kun asianomaiset oli tuomittu rangaistukseen, Okrazhna prokuratura – Varna (Varnan maakunnallinen syyttäväviranomainen; jäljempänä syyttäväviranomainen) vaati Okrazhen sad Varnaa (Varnan maakunnallinen tuomioistuin, Bulgaria; jäljempänä alioikeus) tuomitsemaan kyseiset rahamäärät menetetyiksi valtiolle NPK:n 306 §:n 1 momentin 1 alakohdan mukaisesti. Alioikeus tutki syyttäväviranomaisen vaatimuksen julkisessa istunnossa, johon osallistuivat asianomaiset ja heidän kaksi asianajajaansa.
- 20 DR väitti tässä tuomioistuimessa, että tämän tuomion 17 kohdassa mainittu rahamäärä kuului hänen isoäidilleen, joka oli saanut sen ottamalla pankkilainan. DR esitti lisäksi kirjallisen todisteen, joka osoitti, että hänen isoäitinsä oli joulukuussa 2018 nostanut pankkitililtään

7 000,06 BGN:iä (n. 3 500 euroa). DR:n isoäiti ei osallistunut asian käsittelyyn alioikeudessa, koska Bulgarian lainsäädännön mukaan hän ei voinut osallistua siihen rikoksentekijästä itsenäisenä asianosaisena. Häntä ei kuultu myöskään todistajana.

- 21 TS puolestaan väitti kyseisessä tuomioistuimenmenettelyssä, että tämän tuomion 18 kohdassa mainittu rahamäärä kuului hänen äidilleen ja sisarelleen. Hän esitti tältä osin kirjallisen todisteen, joka osoitti, että hänen äitinsä oli maaliskuussa 2018 ottanut DSK EAD -pankista 17 000 BGN:n (n. 8 500 euroa) kulutusluoton. Myöskään TS:n äiti ei voinut osallistua alioikeuden oikeudenkäyntiin. Häntä kuultiin kuitenkin todistajana rahamäärästä, joka oli löytynyt asunnosta, jossa hän asui poikansa kanssa.
- 22 Alioikeus kieltäytyi tuomitsemasta pääasioissa kyseessä olevia rahamääriä menetetyiksi, koska sen käsityksen mukaan rikos, josta asianomaiset oli tuomittu, eli jakelutarkoituksessa tapahtunut huumausaineiden hallussapito ei ollut omiaan tuottamaan taloudellista hyötyä. Alioikeus katsoi tässä yhteydessä, että vaikka oli näyttöä eli todistajanlausuntoja siitä, että asianomaiset olivat myyneet pääasioissa huumausaineita, NK:n 53 §:n 2 momentissa tarkoitettua valtiolle menetetyksi tuomitsemisen edellytykset eivät täyttyneet, koska syyttävaviranomainen ei ollut syyttänyt asianomaisia huumausaineiden myynnistä ja koska myöskään annetuissa tuomioissa ei ollut todettu huumausainekauppaa.
- 23 Syyttävaviranomainen on valittanut alioikeuden tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen ja väittänyt, ettei alioikeus ollut soveltanut NK:n 53 §:n 2 momenttia direktiivin 2014/42 mukaisesti. Asianomaiset eivät yhdy syyttävaviranomaisen käsitykseen vaan katsovat, että menetetyksi voidaan tuomita vain aineellinen omaisuus, joka on saatu välittömästi rikoksesta, josta asianomaiset on tuomittu.
- 24 Tässä tilanteessa Apelativen sad – Varna päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, joiden sanamuoto on asioissa C-845/19 ja C-863/19 täysin sama:
 - ”1) Onko [direktiiviä 2014/42] ja [perusoikeuskirjaa] sovellettava rikokseen, jossa on kyse huumausaineiden hallussapidosta niiden jakelunsaiseksi, kun rikoksen on tehnyt Bulgarian kansalainen Bulgarian tasavallan alueella ja kun myös mahdollinen taloudellinen hyöty on syntynyt Bulgariassa ja sijaitsee siellä?
 - 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, miten direktiivin [2014/42] 2 artiklan 1 alakohdan mukaista ’rikoksen – välillisesti tuottaman taloudellisen edun’ käsitettä on tulkittava? Voiko tällaista etua olla rahamäärä, joka on otettu haltuun ja takavarikoitu asunnosta, jossa rikoksesta tuomittu ja hänen perheensä asuvat, ja henkilöautosta, jota rikoksesta tuomittu on kuljettanut?
 - 3) Onko direktiivin [2014/42] 2 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä [NK:n] 53 §:n 2 momentin kaltaiselle lainsäädännölle, jossa ei säädetä ’rikoksen – välillisesti tuottaman taloudellisen edun’ menetetyksi tuomitsemisesta?

- 4) Onko perusoikeuskirjan 47 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä [NPK:n] 306 §:n 1 momentin 1 kohdan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa mahdollistetaan rahamäärän tuomitseminen menetetyksi valtiolle silloin, kun tämän rahamäärän väitetään kuuluvan muulle henkilölle kuin rikoksenteikijälle mutta tällä kolmannella henkilöllä ei ole mahdollisuutta osallistua oikeudenkäyntiin asianosaisena ja suoraa oikeutta saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii ensimmäisellä kysymyksellään selvittämään pääasiallisesti, onko direktiiviä 2014/42 tulkittava siten, että jakelutarkoituksessa tapahtunut huumausaineiden hallussapito kuuluu sen soveltamisalaan silloinkin, kun kaikki rikoksen tekemiseen sisältyvät osatekijät rajoittuvat yhteen jäsenvaltioon.
- 26 Aluksi on määritettävä, kuuluuko pääasioissa kyseessä olevan kaltainen rikos, jossa on kyse NK:n 354a §:n 1 momentissa tarkoitettusta jakelutarkoituksessa tapahtuneesta huumausaineiden hallussapidosta, direktiivin 2014/42 aineelliseen soveltamisalaan.
- 27 Tässä yhteydessä on todettava, että kyseisen direktiivin 3 artiklan alkuosassa luetellaan rikokset, joihin mainittua direktiiviä sovelletaan, eli rikokset, jotka kuuluvat kyseisen artiklan a–k alakohdassa mainittujen oikeudellisten välineiden soveltamisalaan.
- 28 Direktiiviä 2014/757 sovelletaan sen 3 artiklan g alakohdan nojalla erityisesti puitepäätöksessä 2004/757 tarkoitettuihin rikoksiin.
- 29 Näihin rikoksiin kuuluu kyseisen puitepäätöksen 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan huumausaineiden hallussapito tai ostaminen jonkin kyseisen puitepäätöksen 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa mainitun toimen, eli muun muassa huumausaineiden jakelun ja myynnin, toteuttamiseksi.
- 30 Näin ollen tämän tuomion 26 kohdassa tarkoitettun kaltainen rikos kuuluu direktiivin 2014/42 aineelliseen soveltamisalaan.
- 31 Esitetystä kysymyksestä on todettava, että direktiivi 2014/42 perustuu muun muassa SEUT 83 artiklan 1 kohtaan.
- 32 SEUT 83 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa annetaan Euroopan unionille toimivalta säätää rikosten ja seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä erityisen vakavan rikollisuuden alalla, joka on rajatylittävää joko rikosten luonteen tai vaikutusten johdosta tai sen vuoksi, että niiden torjuminen yhteisin perustein on erityisesti tarpeen. Kuten kyseisen kohdan toisesta alakohdasta ilmenee, yksi näistä rikollisuuden aloista on ”laiton huumausainekauppa”.
- 33 Jakelutarkoituksessa tapahtunut huumausaineiden hallussapito kuuluu siten erityisen vakavan rajatylittävän rikollisuuden alaan, ja tämä voi johtua muun muassa tällaisen rikoksen SEUT 83 artiklan 1 kohdassa tarkoitettusta luonteesta tai sen vaikutuksista, joten unionin lainsäätäjä on tämän määräyksen perusteella toimivaltainen antamaan kyseisellä alalla rikosten ja seuraamusten

määrittelyä koskevia vähimmäissääntöjä, eikä tämä toimivalta koske yksinomaan tilanteita, joissa rikoksen konkreettiseen tekemiseen sisältyvät osatekijät eivät rajoitu yhteen ainoaan jäsenvaltioon. Myöskään direktiivin 2014/42 säännöksistä ei ilmene tällaista rajoitusta.

- 34 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiiviä 2014/42 on tulkittava siten, että jakelutarkoituksessa tapahtunut huumausaineiden hallussapito kuuluu sen soveltamisalaan silloinkin, kun kaikki rikoksen tekemiseen sisältyvät osatekijät rajoittuvat yhteen jäsenvaltioon.

Toinen ja kolmas kysymys

- 35 Aluksi on huomautettava, että kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian. Unionin tuomioistuimen on tämän vuoksi tarvittaessa muotoiltava sille esitetyt kysymykset uudelleen. Unionin tuomioistuimen tehtävänä on nimittäin tulkita kaikkia unionin oikeuden säännöksiä, joita kansalliset tuomioistuimet tarvitsevat ratkaistessaan niiden käsiteltäväksi saatettuja asioita, vaikka näitä säännöksiä ei olisi nimenomaisesti mainittu kansallisten tuomioistuinten unionin tuomioistuimelle esittämässä kysymyksissä (tuomio 8.5.2019, PI, C-230/18, EU:C:2019:383, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Toinen ja kolmas kysymys koskevat direktiivin 2014/42 2 artiklan 1 alakohdassa käytetyn käsitteen ”rikoksen välillisesti tuottama taloudellinen etu” tulkintaa.
- 37 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii näillä kysymyksillä erityisesti selvittämään yhtäältä, onko tätä säännöstä tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa ei säädetä rikoksen välillisesti tuottaman taloudellisen edun menetetyksi tuomitsemisesta, ja toisaalta, ovatko asianomaisten ja heidän perheidensä asunnoista sekä toisen asianomaisen käyttämästä autosta takavarikoidut rahamäärät tällaista taloudellista etua.
- 38 Tässä yhteydessä on täsmennettävä, että käsite ”rikoksen välillisesti tuottama taloudellinen etu” kuuluu direktiivin 2014/42 2 artiklan 1 alakohtaan sisältyvän rikoshyödyn käsitteen määritelmän piiriin, jonka mukaan ”rikoshyödyllä” tarkoitetaan ”rikoksen välittömästi tai välillisesti tuottamaa taloudellista etua”, joka ”voi muodostua mistä tahansa omaisuudesta, ja siihen kuuluvat minkä tahansa rikoksen välittömästi tuottaman hyödyn myöhempi uudelleensijoittaminen tai muuntaminen ja mitkä tahansa taloudellista arvoa omaavat edut”.
- 39 Kuten direktiivin 2014/42 taustalla olevan ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa (COM(2012) 85 final) perustelujen 2.6 kohdasta ilmenee, tässä direktiivissä tarkoitettua ”rikoshyödyn” määritelmää on laajennettu verrattuna rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksella saadun omaisuuden sekä rikoksentekovälineiden menetetyksi tuomitsemisesta 24.2.2005 tehdyssä neuvoston puitepäätöksessä 2005/212/YOS (EUVL 2005, L 68, s. 49) esitettyyn määritelmään, jotta on mahdollista tuomita menetetyksi kaikki rikoshyötyyn perustuvat etuudet eli myös välillinen hyöty.
- 40 Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 49 kohdassa lisäksi totesi, kun unionin lainsäätäjä on viitannut direktiivin 2014/42 2 artiklan 1 alakohdassa nimenomaisesti välittömiin tai välillisiin etuihin, se ei ole aikonut luoda kahta toisistaan riippumatonta käsitettä. Kuten kyseisen direktiivin

johdanto-osan 11 perustelukappaleesta ilmenee, direktiivissä on näet selvennetty rikoshyödyn käsitettä niin, että se kattaa sekä asianomaisesta rikollisesta toiminnasta suoraan saadun omaisuuden että tämän omaisuuden myöhemmän muuntamisen sekä siitä saadut muut taloudellista arvoa omaavat edut.

- 41 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että – kuten NK:n 53 §:n 2 momentista ilmenee – kansallisessa lainsäädännössä säädetään ”välittömän ja välillisen rikoshyödyn” menetetyksi tuomitsemisesta. Lisäksi NK:n 53 §:n 3 momentissa täsmennetään, että ”välillisellä rikoshyödyllä” tarkoitetaan kaikkea taloudellista etua, joka on syntynyt välittömään rikoshyötyyn kohdistuvalla määräämistoimella, sekä kaikkea omaisuutta, joka on saatu välittömän rikoshyödyn myöhemmällä täydellisellä tai osittaisella muuntamisella”.
- 42 Jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jolla yksin on toimivalta tulkita kansallista oikeutta, suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu, on siten ilmeistä, että pääasiassa kyseessä olevassa lainsäädännössä säädetään hyvinkin direktiivin 2014/42 2 artiklan 1 alakohdassa tarkoitetun rikoksen välillisesti tuottaman taloudellisen edun menetetyksi tuomitsemisesta.
- 43 Vaikka oletettaisiin, että tämä direktiivi on saatettu osaksi Bulgarian oikeutta epätäydellisesti tai virheellisesti, jäsenvaltio ei unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan voi missään tapauksessa vedota yksityishenkilöä vastaan direktiiviin sellaisenaan ja jättää soveltamatta kansallisen lainsäädännön direktiivin vastaista säännöstä luodakseen yksityishenkilöille velvoitteita (ks. vastaavasti tuomio 8.10.2020, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Asiassa Zaizoune annetun tuomion seuraukset), C-568/19, EU:C:2020:807, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 44 Direktiivin 2014/42 2 artiklan 1 alakohdan sanamuodosta ilmenee kuitenkin, että jotta taloudellista etua, olipa se välitöntä tai välillistä, voidaan pitää ”rikoshyötynä”, sen on joka tapauksessa oltava seurausta rikoksesta.
- 45 Kuten ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, yhtäältä on niin, että asianomaiset on nyt käsiteltävässä asiassa tuomittu jakelutarkoituksessa tapahtuneesta erittäin vaarallisten huumausaineiden hallussapidosta, eikä tämä rikos itsessään ole omiaan tuottamaan taloudellista etua. Vaikka toisaalta oli näyttöä siitä, että asianomaiset myivät huumausaineita, heitä ei ole syytetty eikä tuomittu tällaisesta rikoksesta.
- 46 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voidaan antaa hyödyllinen vastaus, on näin ollen katsottava tämän tuomion 35 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti, että kyseinen tuomioistuin tiedusteleo toisella ja kolmannella kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiiviä 2014/42 tulkittava siten, että siinä säädetään ainoastaan rikoksesta, josta kyseinen rikoksentekijä on tuomittu, saadun ”taloudellisen edun” muodostavan omaisuuden tuomitsemisesta menetetyksi, vai tarkoitetaanko siinä myös rikoksentekijälle kuuluvaa omaisuutta, jonka osalta on näyttöä siitä, että omaisuus on muodostunut muulla rikollisella toiminnalla saadusta taloudellisesta edusta.
- 47 Direktiivin 2014/42 1 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivissä säädetään vähimmäissäännöt, joiden nojalla omaisuus voidaan muun muassa tuomita menetetyksi rikosasiassa.
- 48 Tarkemmin sanottuna tämän direktiivin 4, 5 ja 6 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on säädettävä tällaisesta menetetyksi tuomitsemisesta kolmessa tilanteessa, joita on tarkasteltava perätysten.

- 49 Ensinnäkin jäsenvaltiot velvoitetaan kyseisen direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet, jotta muun muassa rikoshyöty eli välittömästi tai välillisesti rikoksista saatu taloudellinen etu voidaan tuomita menetetyksi kokonaan tai osittain, edellyttäen, että rikoksesta on annettu lainvoimainen tuomio, myös menettelyssä, jossa asia tutkitaan ja ratkaistaan vastaajan poissaolosta huolimatta.
- 50 Tässä yhteydessä on todettava, että kun kyseisessä säännöksessä mainitaan rikoksesta annettu lainvoimainen tuomio, siinä ei kuitenkaan täsmennetä, onko tämän rikoksen välttämättä oltava se rikos, josta kyseinen rikoshyöty on saatu, vai voiko kyseessä olla muu, ensimmäiseen rikokseen mahdollisesti liittyvä rikos.
- 51 Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 56 kohdassa pääasiallisesti huomautti, direktiivin 2014/42 4 artiklan 1 kohdan soveltamisala voidaan ymmärtää paremmin, kun otetaan huomioon direktiivin 5 artiklassa tarkoitettu menetetyksi tuomitsemista koskeva tapaus ja kun sitä tarkastellaan direktiivin johdanto-osan 19 perustelukappaleen valossa.
- 52 Direktiivin 2014/42 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta rikoksesta, joka on omiaan tuottamaan taloudellista hyötyä välittömästi tai välillisesti, tuomitulle kuuluva omaisuus voidaan tuomita joko kokonaan tai osittain menetetyksi, jos tuomioistuin on vakuuttunut tapauksen olosuhteiden, mukaan lukien täsmälliset tosiseikat ja saatavilla olevat todisteet, perusteella, että kyseinen omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta.
- 53 Kyseisen direktiivin johdanto-osan 19 perustelukappaleessa puolestaan todetaan, että jotta järjestäytynyttä rikollisuutta voitaisiin torjua tehokkaasti, joissakin tilanteissa saattaa olla asianmukaista tuomita rikostuomion yhteydessä menetetyksi paitsi suoraan tiettyyn rikokseen liittyvä omaisuus myös muu omaisuus, jonka tuomioistuin on määrittänyt muista rikoksista saaduksi hyödyksi. Saman perustelukappaleen mukaan tästä menettelystä käytetään direktiivin 5 artiklan mukaisesti nimitystä laajennettu menetetyksi tuomitseminen.
- 54 Näin ollen on katsottava, että kyseisessä 5 artiklassa säädetty omaisuuden laajennettu menetetyksi tuomitseminen kattaa tilanteet, joissa saman direktiivin 4 artiklaa ei voida soveltaa, koska kyseessä olevan omaisuuden ja sen rikoksen välillä, josta lainvoimainen tuomio on annettu, ei ole yhteyttä.
- 55 Direktiivin 2014/42 4 artiklaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan ja johdanto-osan 19 perustelukappaleen kanssa, on näin ollen tulkittava siten, että sen soveltamiseksi on välttämätöntä, että rikoshyöty, jonka menetetyksi tuomitsemista suunnitellaan, on saatu rikoksesta, josta sen tekijä on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla.
- 56 Nyt käsiteltävässä asiassa on niin, että koska – kuten tämän tuomion 45 kohdasta ilmenee – jakelutarkoituksessa tapahtunutta erittäin vaarallisten huumausaineiden hallussapitoa koskeva rikos, josta asianomaiset on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla, ei itsessään ole omiaan tuottamaan taloudellista etua, rahamääriä, joiden menetetyksi tuomitsemista vaaditaan, ei näin ollen ole voitu saada tästä rikoksesta.
- 57 Tästä seuraa, että direktiivin 2014/42 4 artiklan 1 kohdassa ei ole kyse tällaisten rahamäärien menetetyksi tuomitsemisesta.

- 58 Kun täsmennetään, että direktiivin 2014/42 5 artiklassa tarkoitettu omaisuuden käsite kattaa kyseisen direktiivin 2 artiklan 2 alakohdan sanamuodon mukaan ”kaiken” omaisuuden ja siten myös rahamäärät, kyseisestä 5 artiklasta on toiseksi huomautettava, että – kuten sen sanamuodosta ilmenee – sen 1 kohdassa edellytetään, että kolmen kumulatiivisen edellytyksen on täyttyvä, jotta omaisuus voidaan tuomita menetetyksi.
- 59 Ensinnäkin henkilö, jolle omaisuus kuuluu, on pitänyt tuomita ”rikoksesta”.
- 60 Tältä osin direktiivin 2014/42 5 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että – kuten kyseisen 2 kohdan e alakohdasta ilmenee – tähän rikoksen käsitteeseen sisältyy ainakin rikos, josta on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään neljä vuotta vankeutta 3 artiklassa tarkoitetun välineen nojalla.
- 61 Kuten tämän tuomion 29 kohdassa on todettu, nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä oleva jakelutarkoituksessa tapahtunut huumausaineiden hallussapito on rikos, joka on puitepäätöksen 2004/757 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan, johon direktiivin 2014/42 3 artiklan g alakohdassa viitataan, perusteella rangaistava.
- 62 Lisäksi tämän tuomion 60 kohdassa tarkoitettu vaatimuksesta, jonka mukaan rikoksesta on voitava määrätä vapausrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään neljä vuotta, on todettava, että tämän puitepäätöksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan sen 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään viisi vuotta muun muassa silloin, kun rikoksessa on kyse terveydelle kaikkein haitallisimmista huumausaineista.
- 63 Kuten ennakkoratkaisupyyntöistä ilmenee, asianomaiset on nyt käsiteltävässä asiassa tuomittu erittäin vaarallisten huumausaineiden hallussapidosta, mikä viittaa siihen, että näissä tuomioissa on kyse puitepäätöksen 2004/757 4 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuista rikoksista, joissa on kyse terveydelle kaikkein haitallisimmista huumausaineista, joten vaikuttaa siltä, että heidän tekemästään rikoksesta voidaan hyvinkin määrätä seuraamukseksi vankeusrangaistus, jonka enimmäiskesto on vähintään neljä vuotta.
- 64 Toiseksi rikoksesta, johon henkilön on todettu syyllistyneen, on voitava saada suoraan tai välillisesti taloudellista etua.
- 65 Tältä osin direktiivin 2014/42 johdanto-osan 20 perustelukappaleessa todetaan, että määrittäessään, voiko rikoksesta saada suoraan tai välillisesti tällaista hyötyä, ”jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon toimintatavat, esimerkiksi jos rikoksen olosuhteisiin kuuluu se, että se tehtiin järjestäytyneen rikollisuuden puitteissa tai tarkoituksena oli saada säännöllistä tuottoa rikoksista”. Kyseisen perustelukappaleen toisessa virkkeessä täsmennetään kuitenkin, että mainitun toimintatavan huomioon ottamisen ”ei kuitenkaan olisi rajoitettava mahdollisuutta soveltaa laajennettua hyödyn menettämistä”.
- 66 Siten ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on nyt käsiteltävässä asiassa arvioitava, voidaanko pääasiassa kyseessä olevasta rikoksesta, joka koskee jakelutarkoituksessa tapahtunutta erittäin vaarallisten huumausaineiden hallussapitoa, saada välittömästi tai välillisesti taloudellista hyötyä, ottamalla tarvittaessa huomioon rikokseen liittyvä toimintatapa, johon kuuluu muun muassa se, että rikos on tehty järjestäytyneen rikollisuuden puitteissa tai sen tarkoituksena on saada säännöllistä tuottoa rikoksista.

- 67 Kolmanneksi – kuten direktiivin 2014/42 johdanto-osan 21 perustelukappaleesta ilmenee – tuomioistuimen on joka tapauksessa oltava tapauksen olosuhteiden, mukaan lukien täsmälliset tosiseikat ja saatavilla olevat todisteet, perusteella vakuuttunut siitä, että kyseinen omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta. Kuten direktiivin 2014/42 5 artiklan 1 kohdassa säädetään, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi tässä yhteydessä ottaa huomioon muun muassa sen, että kyseessä oleva omaisuus on suhteettoman suuri rikoksesta tuomitun laillisiin tuloihin verrattuna. Tällä henkilöllä on kuitenkin oltava direktiivin 2014/42 8 artiklan 8 kohdan sanamuodon mukaisesti tosiasiallinen mahdollisuus riitauttaa tapauksen olosuhteet, myös tapauksen tosiseikat ja saatavilla olevat todisteet, joiden perusteella kyseinen omaisuus on katsottu rikollisesta toiminnasta peräisin olevaksi omaisuudeksi.
- 68 Kolmanneksi direktiivin 2014/42 6 artiklasta, jossa on kyse kolmansien osapuolten varojen menetetyksi tuomitsemisesta, on todettava, että siinä jäsenvaltioita vaaditaan toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet, jotta epäillyn tai syytetyn suoraan tai välillisesti kolmannelle osapuolelle siirtämä tai kolmannen osapuolen epäillyltä tai syytetyltä hankkima rikoshyöty tai muu omaisuus, jonka arvo vastaa rikoshyödyn arvoa, voidaan tuomita menetetyksi ainakin tapauksissa, joissa kolmas osapuoli tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että siirron tai hankinnan tarkoituksena oli menetetyksi tuomitsemisen välttäminen.
- 69 Tässä yhteydessä on todettava, että direktiivin 2014/42 6 artiklassa tarkoitettu menetetyksi tuomitseminen edellyttää, että osoitetaan sekä se, että rikoshyöty on siirretty kolmannelle osapuolelle tai että kolmas osapuoli on hankkinut tällaisen rikoshyödyn, että se, että kyseinen kolmas osapuoli tiesi, että epäillyn tai syytetyn näkökulmasta kyseisen siirron tai hankinnan tarkoituksena oli menetetyksi tuomitsemisen välttäminen.
- 70 Ennakkoratkaisupyyntöissä ei kuitenkaan todeta, että tilanne pääasioissa olisi tällainen, joten direktiivin 2014/42 6 artikla ei ole merkityksellinen näissä asioissa.
- 71 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiiviä 2014/42 on tulkittava siten, että siinä ei säädetä ainoastaan rikoksesta, josta kyseinen rikoksenteijä on tuomittu, saadun taloudellisen edun muodostavan omaisuuden tuomitsemisesta menetetyksi, vaan siinä tarkoitetaan myös rikoksenteijälle kuuluvaa omaisuutta, jonka osalta kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on vakuuttunut, että omaisuus on peräisin muusta rikollisesta toiminnasta, edellyttäen, että noudatetaan tämän direktiivin 8 artiklan 8 kohdassa säädettyjä takeita ja että rikos, johon kyseisen rikoksenteijän on katsottu syyllistyneen, kuuluu kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa lueteltuihin rikoksiin ja että kyseinen rikos on omiaan tuottamaan välittömästi tai välillisesti samassa direktiivissä tarkoitettua taloudellista etua.

Neljäs kysymys

- 72 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy neljännellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko perusoikeuskirjan 47 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa mahdollistetaan sellaisen omaisuuden tuomitseminen menetetyksi valtiolle, jonka väitetään kuuluvan muulle henkilölle kuin kyseessä olevalle rikoksenteijälle, vaikka tällä kolmannelle osapuolella ei ole mahdollisuutta osallistua menetetyksi tuomitsemista koskevaan menettelyyn asianosaisena.

- 73 On muistutettava, että perusoikeuskirjan soveltamisala on jäsenvaltioiden toimenpiteiden osalta määritelty perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta (tuomio 14.1.2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo ja Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 74 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että NK:n 53 §:n 2 momentin b kohta on otettu käyttöön rikoslain muuttamisesta ja täydentämisestä annetulla lailla (Zakon za izmenenie i dopalnenie na nakazatelnia kodeks – DV nro 7, 22.1.2019) ja että direktiivi 2014/42 on saatettu osaksi Bulgarian oikeutta kyseisellä lailla perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Bulgarian lainsäätäjä oli kyseisen lain antaessaan siten velvollinen noudattamaan perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettuja perusoikeuksia.
- 75 Perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisen ja toisen kohdan sanamuodon mukaan jokaisella, jonka unionin oikeudessa taattuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava kyseisessä artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot tuomioistuimessa, ja hänellä on erityisesti oltava oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Tässä 47 artiklassa tarkoitetut perusoikeudet on lisäksi vahvistettu itse direktiivissä 2014/42, jonka 8 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että henkilöillä, joita tässä direktiivissä säädetty toimenpiteet koskevat, on oikeus tehokkaihin suojakeinoin ja oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin oikeuksiensa suojaamiseksi.
- 76 Tässä yhteydessä on muistutettava, että puitepäättöksen 2014/42 8 artiklan 1 kohdan sanamuodon yleisen luonteen takia niihin henkilöihin, joille jäsenvaltioiden on taattava tehokkaat oikeussuojakeinot ja oikeudenmukainen oikeudenkäynti, kuuluvat rikoksesta tuomitujen henkilöiden lisäksi myös kolmannet osapuolet, joita menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös koskee (ks. analogisesti tuomio 14.1.2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo ja Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, 61 kohta).
- 77 Tämä tulkinta ilmenee myös direktiivin 2014/42 johdanto-osan 33 perustelukappaleesta, jossa todetaan, että kyseinen direktiivi vaikuttaa olennaisesti yksilöiden oikeuksiin, eikä ainoastaan epäiltyjen tai syytettyjen vaan myös syytetoimien ulkopuolelle jäävien sellaisten kolmansien osapuolten oikeuksiin, jotka väittävät, että he ovat asianomaisen omaisuuden omistajia. Kyseisen johdanto-osan perustelukappaleen mukaan tämän vuoksi on tarpeen säätää erityisistä takeista ja oikeussuojakeinoista, jotta näiden henkilöiden perusoikeudet voidaan turvata kyseisen direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.
- 78 Kuten direktiivin 2014/42 8 artiklasta ilmenee, tässä direktiivissä säädetään useista erityisistä takeista sen varmistamiseksi, että tällaisten kolmansien osapuolten perusoikeudet turvataan tätä direktiiviä täytäntöön pantaessa.
- 79 Näihin takeisiin kuuluu mainitun direktiivin 8 artiklan 7 kohdassa tarkoitettu tae, jonka mukaan henkilöillä, joiden omaisuutta menetetyksi tuomitsemista koskeva päätös koskee, on oltava oikeuksiensa puolustamiseksi oikeus oikeudelliseen edustajaan koko rikoshyödyn ja rikoksentekovälineiden määrittämiseen liittyvän menetetyksi tuomitsemista koskevan menettelyn ajan. Lisäksi kyseisen säännöksen mukaan henkilöille, joita asia koskee, on ilmoitettava tästä oikeudesta.

- 80 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 76 ja 77 kohta, ja koska direktiivin 2014/42 8 artiklan 7 kohdassa ei viitata ainoastaan rikoksesta syytettyyn tai tuomittuun henkilöön vaan yleisemmin henkilöihin, joiden omaisuutta asia koskee, kyseistä säännöstä sovelletaan myös kolmansiin osapuoliin, jotka väittävät omistavansa omaisuuden, jonka menetetyksi tuomitsemista suunnitellaan, ja heillä on kyseisen direktiivin 8 artiklan 9 kohdan mukaisesti oikeus vedota omistusoikeuteensa tähän omaisuuteen, ja tämä koskee myös mainitun direktiivin 6 artiklassa tarkoitettuja tapauksia.
- 81 Lisäksi oikeuteen oikeudelliseen edustajaan koko menetetyksi tuomitsemista koskevan menettelyn ajan kuuluu aivan ilmeisesti kyseisen kolmannen osapuolen oikeus tulla kuulluksi tämän menettelyn yhteydessä, millä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan taataan oikeudenhaltijalle mahdollisuus esittää tehokkaasti ja tosiasiallisesti näkemyksensä (ks. vastaavasti tuomio 26.7.2017, Sacko, C-348/16, EU:C:2017:591, 34 kohta), ja tämän vahvistaa direktiivin 2014/42 johdanto-osan 33 perustelukappale, jonka sanamuodon mukaan erityisiin takeisiin ja oikeussuojakeinoihin kolmansien osapuolten perusoikeuksien turvaamiseksi tämän direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä kuuluu sellaisten kolmansien osapuolten oikeus tulla kuulluksi, jotka väittävät olevansa kyseessä olevan omaisuuden omistajia.
- 82 Direktiivin 2014/42 8 artiklan 1, 7 ja 9 kohdasta seuraa siten, että kolmannelle osapuolelle, joka väittää tai jonka osalta menetetyksi tuomitsemista koskevan menettelyn yhteydessä väitetään, että hän on sen omaisuuden omistaja, jonka tuomitsemista menetetyksi suunnitellaan, on ilmoitettava hänelle kuuluvasta oikeudesta olla asianosaisena kyseisessä menettelyssä ja oikeudesta tulla kuulluksi, ja hänen on voitava käyttää näitä oikeuksia ja vedota omistusoikeuteensa ennen kyseisen omaisuuden tuomitsemista menetetyksi koskevan päätöksen tekemistä.
- 83 Nyt käsiteltävässä asiassa Bulgarian hallitus on esittänyt unionin tuomioistuimelle toimittamissaan kirjallisissa huomautuksissa, että Bulgarian oikeuden mukaan pääasioissa kyseessä olevien kaltaiset kolmannet osapuolet eivät voi olla asianosaisina NPK:n 306 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädettyssä menetetyksi tuomitsemista koskevassa menettelyssä. Tämän hallituksen mukaan Bulgarian oikeudessa annetaan kuitenkin kaikille kolmansille osapuolille, jotka väittävät, että heidän omistusoikeuttaan on tällaisessa oikeudenkäynnissä loukattu, mahdollisuus esittää vaatimuksensa siviilituomioistuimessa. Tarkemmin sanottuna tämä kolmas osapuoli voi käyttää omaisuuden palautuskannetta, josta säädetään omaisuudensuojasta annetun lain (Zakon za sobstvenostta; DV nro 92, 16.11.1951) 108 §:ssä.
- 84 On kuitenkin todettava, että sillä, että Bulgarian oikeudessa on säädetty tällaisesta kanteesta, ei voida täyttää direktiivin 2014/42 8 artiklan 1, 7 ja 9 kohdasta johtuvaa vaatimusta, sellaisena kuin se on tämän tuomion 82 kohdassa täsmennetty. Tällaisella kanteella kolmas osapuoli voi näet korkeintaan reagoida siihen, että hänen omaisuutensa tuomitsemista menetetyksi koskevan päätöksen johdosta hänen omistusoikeuttaan on mahdollisesti loukattu, mutta hän ei voi vedota tähän oikeuteen estääkseen tällaisen päätöksen tekemisen.
- 85 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2014/42 8 artiklan 1, 7 ja 9 kohtaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa mahdollistetaan sellaisen omaisuuden tuomitseminen menetetyksi valtiolle, jonka väitetään kuuluvan muulle henkilölle kuin rikoksentekijälle, vaikka tällä henkilöllä ei ole mahdollisuutta osallistua menetetyksi tuomitsemista koskevaan menettelyyn asianosaisena.

Oikeudenkäyntikulut

- 86 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa 3.4.2014 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2014/42/EU on tulkittava siten, että jakelutarkoituksessa tapahtunut huumausaineiden hallussapito kuuluu sen soveltamisalaan silloinkin, kun kaikki rikoksen tekemiseen sisältyvät osatekijät rajoittuvat yhteen jäsenvaltioon.**
- 2) **Direktiiviä 2014/42 on tulkittava siten, että siinä ei säädetä ainoastaan rikoksesta, josta kyseinen rikoksentekijä on tuomittu, saadun taloudellisen edun muodostavan omaisuuden tuomitsemisesta menetetyksi, vaan siinä tarkoitetaan myös rikoksentekijälle kuuluvaa omaisuutta, jonka osalta kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on vakuuttunut, että omaisuus on peräisin muusta rikollisesta toiminnasta, edellyttäen, että noudatetaan tämän direktiivin 8 artiklan 8 kohdassa säädettyjä takeita ja että rikos, johon kyseisen rikoksentekijän on katsottu syyllistyneen, kuuluu kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa lueteltuihin rikoksiin ja että kyseinen rikos on omiaan tuottamaan välittömästi tai välillisesti samassa direktiivissä tarkoitettua taloudellista etua.**
- 3) **Direktiivin 2014/42 8 artiklan 1, 7 ja 9 kohtaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa mahdollistetaan sellaisen omaisuuden tuomitseminen menetetyksi valtiolle, jonka väitetään kuuluvan muulle henkilölle kuin rikoksentekijälle, vaikka tällä henkilöllä ei ole mahdollisuutta osallistua menetetyksi tuomitsemista koskevaan menettelyyn asianosaisena.**

Allekirjoitukset